01/08/2019

«Αύγουστε καλέ μου μήνα να ‘σουν δυο φορές το χρόνο»

/ Γνώμες

Διονύσης Π. Σιμόπουλος, Επίτιμος Δ/ντής του Πλανηταρίου του Ιδρύματος Ευγενίδου

Ο Αύγουστος, κατά το παλαιό ρωμαϊκό ημερολόγιο, ήταν ο έκτος μήνας, γι’ αυτό αρχικά στα Λατινικά ονομάζονταν Sextilis και είχε 31 ημέρες, από την εγκαθίδρυση του Ιουλιανού ημερολογίου το 45 π.Χ. (το έτος 709 από κτίσεως Ρώμης). Το έτος 8 π.Χ. ο Αύγουστος Καίσαρας του έδωσε το όνομά του.

Λέγεται ότι αρχικά είχε 30 ημέρες, αλλά ο Οκταβιανός του πρόσθεσε αυθαίρετα ακόμη μία ημέρα (που πήρε από τον Φεβρουάριο) για να μην υστερεί από τον Ιούλιο, που ήταν αφιερωμένος στον Ιούλιο Καίσαρα, κάτι που δεν ευσταθεί. Λέγεται, επίσης, ότι ο Αύγουστος έβαλε τον μήνα σε αυτή την θέση, για να τιμήσει τον θάνατο της Κλεοπάτρας η οποία έθεσε τέλος στη ζωή της στις 12 Αυγούστου του 30 π.Χ. αν και ο ακριβής τρόπος του θανάτου της καλύπτεται από μυστήριο. Κατά το Βυζαντινό ημερολόγιο που ακολουθεί ακόμη και σήμερα η Ορθόδοξη

Εκκλησία, και το οποίο αρχίζει τον Σεπτέμβριο, ήταν ο τελευταίος μήνας του χρόνου κι έτσι η 31 Αυγούστου γιορτάζονταν ως παραμονή της Πρωτοχρονιάς.

Οι δώδεκα πρώτες μέρες του Αυγούστου ονομάζονταν και «ημερομήνια», γιατί έλεγαν ότι προλέγουν τον καιρό: «κάθε μέρα κι ένας μήνας». Οι μέρες αυτές ήταν επίσης γνωστές και ως «δρίμες». Τις μέρες αυτές δεν έπρεπε να πάει κάποιος στη θάλασσα για μπάνιο, ούτε να πλύνει ούτε να κόψει σταφύλια και σύκα. Οι λαϊκές ονομασίες του μήνα, όπως Συκολόγος, Τραπεζοφόρος και Διπλοχέστης, αναφέρονται κυρίως στην αφθονία των καρπών του: «Αύγουστε καλέ μου μήνα να ‘σουν δυο φορές το χρόνο». Σε μερικές περιοχές οι πρώτες ημέρες του Αυγούστου θεωρούνταν ότι συμπίπτουν με την «εώα επιτολή» του Σείριου, δηλαδή την ανατολή του λαμπρότερου άστρου της νύχτας λίγο πριν από την ανατολή του Ήλιου. Όπως αναφέρουν οι Μάνος Δανέζης και Στράτος Θεοδοσίου: «Ο Σείριος είναι το λαμπρότερο άστρο του αστερισμού του Μεγάλου Κυνός και η “εώα επιτολή” του σ’ αυτή τη χρονική περίοδο είχε συνδεθεί στην αρχαιότητα με τα “κυνικά καύματα” (τα dies canicularіae των Λατίνων), δηλαδή με τις θερμότερες ημέρες του έτους, τα οποία “καύματα” οι αρχαίοι απέδιδαν στην επί πλέον αύξηση της θερμοκρασίας από την υποτιθέμενη προσθήκη της ακτινοβολίας του Σείριου στην ακτινοβολία του Ήλιου».

Ο Αύγουστος, όμως, είναι γνωστότερος για τον «δεκαπενταύγουστό» του, τις πρώτες ημέρες του μήνα πριν από την εορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στις 15 Αυγούστου. Η Παναγία, άλλωστε, είναι το ιερό εκείνο πρόσωπο που ο λαός μας τιμά και σέβεται περισσότερο από κάθε άλλο. Αμέτρητες φαίνεται να είναι οι προσωνυμίες που αποδίδονται στο πρόσωπό της: Ελεούσα, Μεγαλόχαρη και Φανερωμένη, Χρυσοσπηλιώτισσα, Παντάνασσα και Κεχαριτωμένη είναι μερικές μόνο από τις χαρακτηριστικές δοξασιολογίες που αποδίδει στην Παναγία ο λαός μας, που τιμά τη μνήμη της Κοίμησής της με νηστεία και παρακλήσεις δύο εβδομάδων. Ανήμερα, όμως, στη γιορτή της, καθώς και τα εννιάμερά της, στις 23 Αυγούστου, «γιορτές και πανηγύρια» παντού.

Σύμφωνα με τη λαογράφο Ελένη Ψυχογιού: «Τα πανηγύρια της Παναγίας τελούνται παραδοσιακά στο απόγειο του καλοκαιριού, όταν έχει ολοκληρωθεί ο παραγωγικός κύκλος, αφήνοντας στους ανθρώπους χρόνο σχόλης και προσόδους για να καταναλώσουν σε μια “τελετουργική σπατάλη”… Πέρα από εκδηλώσεις πίστης, τα πανηγύρια αποτελούν συλλογικά πολυσύνθετα και ύψιστης σημασίας επικοινωνιακά γεγονότα, που λειτουργούν ως θεμέλια πολιτισμού για τις ανθρώπινες κοινότητες ακόμη και στις μέρες μας, με όποια μορφή επιτελούνται κατά τόπους».

Οι γιορτές της Παναγίας δεν είναι, φυσικά, οι μοναδικές του μήνα, αφού σπουδαία

θέση στο χριστιανικό εορτολόγιο κατέχει και η 6η Αυγούστου όταν η Εκκλησία γιορτάζει τη Μεταμόρφωση του Σωτήρα. Την ημέρα αυτή, όπως αναφέρει ο Γεώργιος Ν. Αικατερινίδης, «έθιμο από τα πιο διαδεδομένα, με μορφή θρησκευτικού νομίμου, είναι η προσκομιδή στις εκκλησίες και ευλόγηση με ειδική ευχή των πρώτων σταφυλιών της χρονιάς... Σ’ αυτό το έθιμο επιζεί η αρχαία συνήθεια των απαρχών, δηλαδή της προσφοράς των πρώτων καρπών στους θεούς, όπως εκφραζόταν στην ιστορική αρχαιότητα ως συγκροτημένη λατρευτική εκδήλωση με τις εορτές των Θαργηλίων, των Θαλυσίων και των Πυανοψίων».

Αλλά, όσο κι αν τον Ιούλιο «ο Αϊλιάς κόβει σταφύλια και η Αγιά Μαρίνα σύκα», ο ερχομός του Αυγούστου δεν μας αφήνει να ξεχάσουμε ότι «από Μάρτη καλοκαίρι κι από Αύγουστο χειμώνας»!

Πηγή: Σιμόπουλος, Διονύσης Π. «Οι Μήνες Ιούλιος και Αύγουστος», Γεωτρόπιο Ελευθεροτυπίας, Τεύχος 480 (27 Ιουνίου 2009) , https://www.pemptousia.gr